

Eksteriørdømming av gris

Hefte er revidert i samarbeid mellom
Norsk Svineavslag
og Norges Bygdeungdomslag.

Tevlingsavvikling

Som regel dømmer hver deltaker to dyr, helst av ulik alder. F.eks. ei ungpurke (ikke hatt kull) og ei purke som har hatt minst 2 kull. Dyra som brukes til tevlings, må velges med omhu helst i samråd med minst en dommer. De skal være rene og friske og helt fri for skabb. Dyra bør helst være av forskjellig type slik at en unngår dyr av «middelpoengetypen». Dyra blir dømt av en, to eller tre dommere før tevlings begynner.

Under NM dømmer hver tevler fire dyr.

For å vise bruken av dømmeskjemaet, skal en av dommerne foreta en «åpen dømning» av et tredje dyr (under NM et femte dyr). Dermed får også tevlerne kjennskap til dommerens vurdering, poengvariasjon og poengnivået, slik at de har dette som grunnlag for dømninga og poengsettinga.

Både dommerne og tevlingsdeltakerne bør dømme dyra under samme vilkår - helst på en plan og åpen plass, hvor også bevegelsene kan studeres. Hver deltaker får til disposisjon 10 min. til hvert dyr.

Under dømninga går en ut fra middels poeng (se nedenfor) og trekker for svakheter og legger til for positive trekk (dvs. det som eventuelt gjør dyret/kroppsdelen til bedre enn middels).

Når det gjelder poengskalaen, brukes 1-5 for de enkelte kroppsdeler, og en nytter tallet 3 for det «middels gode». For helhetsinntrykk brukes poengtall 1-10 med 6 for det «middels gode». Under NM legges det vekt på bruken av merknadsrubrikken for nærmere grunngiving av poengsettinga, og spesielt hvis tallet avviker mye fra «middelet». Det kan gis ekstra poeng, 1/2 til 1 poeng, hvis poengtalla er grunngitt.

Dersom det er tid til det etter tevlings, vil det være bra om dommerne grunngir sin poengsetting. Dette fører ofte til en lærerik diskusjon.

Eksteriørdømming av gris

Ved eksteriørdømming av gris er det i dag to forhold en skal ivareta. For det første markedskrava som først og fremst er retta mot kjøttkvalitet og slaktesammensetning. For det andre de krav som stilles til gode bruksegenskaper som har økonomisk betydning for svineprodusenten.

Vi ønsker en gris som er godt muskelsatt, har gode bein, godt eksteriør, mange velutvikla og velplasserte spener. Krav til eksteriør er uavhengig av rase og rasekombinasjon.

Kroppbygningen

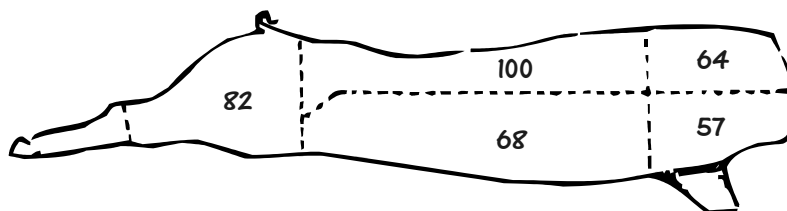
Sjøl om vi ved eksteriørbedømminga ikke er i stand til å vurdere alle de produksjonsegenskaper vi legger vekt på i svineavlen, er den likevel av en viss betydning når det gjelder foredlinga av grisen. Systematisk utvalg etter eksteriør, unnggrismåling og andre mer objektive utvalgsmetoder har resultert i at kroppbygningen til grisen endra seg radikalt i løpet av de siste hundre år. Gjennom et planmessig avlsarbeid har en i stor grad lykkas med å forskyve tyngda bakover, samtidig med at kroppslengda har økt. Motivet for denne endring har vært å øke vekta av de mest verdifulle deler av slakteskrotten.

Stamfaren til grisen vår (villsvinet) hadde en meget grov frampart, var svært kort og hadde en lite utvikla bakpart. Gjennom et planmessig avlsarbeid har en i meget sterk grad greid å forskyve tyngdepunktet bakover, samtidig som kroppslengda er økt betraktelig. Motivet for denne endring av grisens kroppbygning har vært å øke vekta av de mest verdifulle deler av slakteskrotten på bekostning av de minst verdifulle deler av slaktet.

Bildet viser en sammenligning mellom kroppsbygningen hos villsvinet og eksteriøret hos den moderne bacontype. Talla viser hvor mange prosent av vekta som ligger på hver side av den prikkede linje.

Den relative verdi pr. kg av de ulike deler av etgrisslakt.

Baconsida, koteletten og skinka er fortsatt de mest verdifulle deler av slaktet, mens prisen på framparten er minst.

Ved eksteriørdømminga av gris må en derfor legge særlig vekt på proporsjonene hos dyret. Videre må en ved utvalg av avlsdyr legge Ey spesiell vekt på beinkvaliteten og på jur og spener.

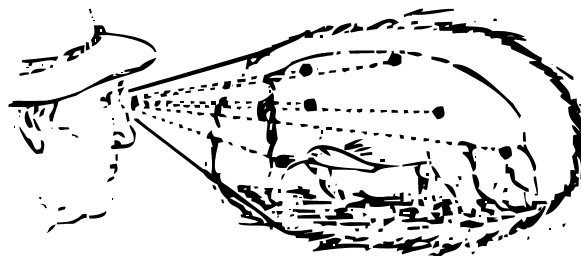
Eksteriøret

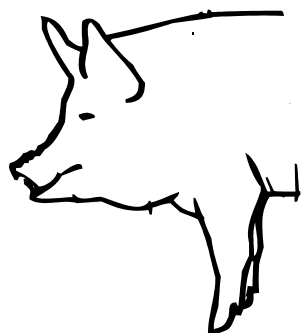
Framparten (hode, hals, bøger)

Hodet skal være forholdsvis lite og Ørene ganske små.

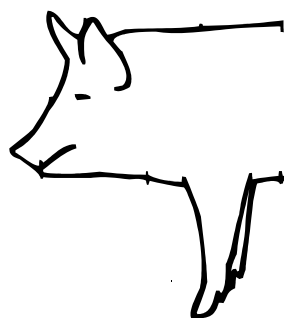
Halsen skal være fin og ikke grov. Bogpartiet skal være lett og bøgene godt slutta til kroppen. Hos eldre råner blir bogpartiet ofte stort, vi sier da at de har fått «Skjold».

Øyet rettet mot de kroppsdelene vi skal legge mest vekt på ved eksteriørdømminga.

Grov hals hogparti

Fin hals godt musksatt bogparti

Midtparten (rygg, lend, side)

Brystet skal ha god lengde, men bredda og dybda bør ikke være særlig store (framparten skal jo være liten).

Ryggen skal være lang og rett. Muskelfylden i ryggen er vanskelig å vurdere da vi ikke kan skille klart mellom det som er muskulatur og det som er spekk uten gjennom spekkmåling med ultralydapparat.

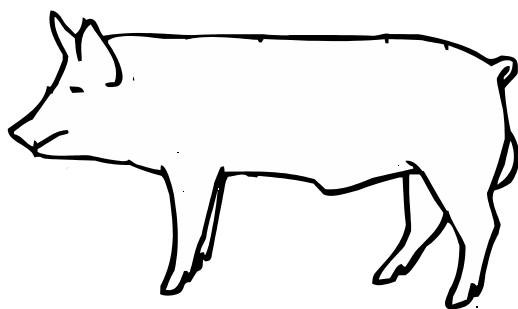
Ryggen:

Ryggen skal være passe lang, jevnt muskelsatt med god overlinje uten knipfsøkk rett bak bogen.

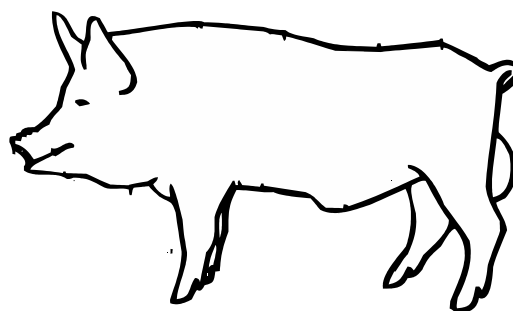
En god kjøttsatt rygg er sterk og dessuten uttrykk for et økonomisk slakt.

Lend:

Lendepartiet skal være passe bredt, ikke nedsunket og skal binde rygg og skinke godt sammen.

God rygg, lend og godt kryss
Godt muskelsatt, dype og brede skinker

Svak rygg, nedsunket lendeparti og
helledende kryss.
Grunne og muskelfattige skinker

Bakpart (kryss, skinker)

Kryss:

Krysset skal være så langt og bredt som bare mulig. Krysset heller vanligvis litt, men det er ingen stor feil.

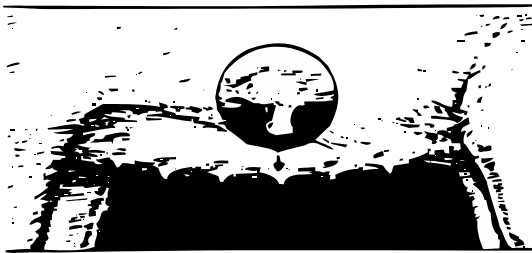
Skinkene:

Skinkene skal være godt muskelsatt, dype og brede.

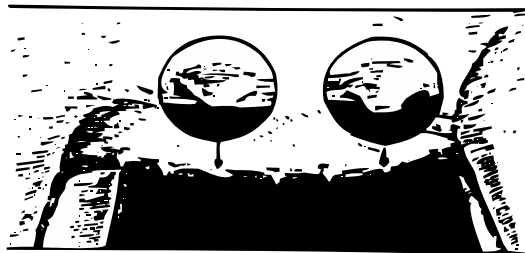
Jur og spener

Spener:

Hos avlsdyr bør det minst være 14 normale spener. Ofte finner vi små mellomspener, men disse har sjelden jurkjertel. Hos enkelte dyr kan spenespissen delvis være vendt innover, slik at de har innadvendte spener. Slike spener er ikke funksjonsdyktige. Da denne egenskap kan være arvelig, bør dyr med innvokste spener ikke nyttes i avlen. Speneplassering er svært viktig. Spenene skal være jamnt fordelt med den 4. spenen (telt forfra) plassert ved navlefeste.

Normal spene

Blind spene Innadvendt spene

Bein, beinstilling, bevegelse

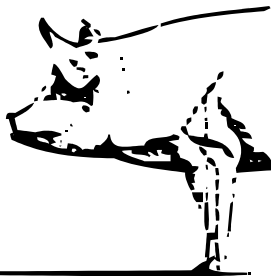
Beinkvaliteten og beinstillinga er svært viktig hos svin. Dårlige bein er således en av de faktorer som særlig begrenser brukstida hos avlsdyr. Purker med vonde bein har dessuten lett for å ligge i hjel mange smågriser. Det er nesten alltid bakbeina det gjelder.

Hos svin har vi mye av de samme typer av feilaktig beinstilling som det vi har hos storfe og hest, slik som krok- og kuhasa, skjev kodestilling osv.

Små inneklauver på bakbeina er en feil som ofte går igjen hos landsvin. Dette er en forholdsvis alvorlig bygningsfeil fordi det kan resultere i «vonde bein» hos avlspurkene. Dyr med små inneklauver bør ikke nyttes i avlen.

Bukkebein på frambeina er ofte en feil som går igjen. Dette er en feil som ofte resulterer i vonde bein, og som forsterker seg når dyret blir eldre.

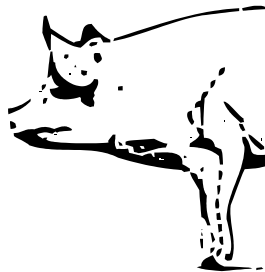
Rette for- og bakbein er og en feil en bør slå hardt ned på. Denne feilen resulterer ofte i skjev belastning på andre muskel- og skjelettgrupper. Resultatet av dette er ofte at avlspurker ligger i hjel flere smågris og blir utrangert tidligere enn normalt.

God beinstilling

God beinstilling

bukkebein

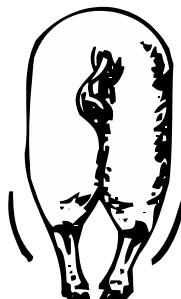
Understilt

Innadvendte frambein

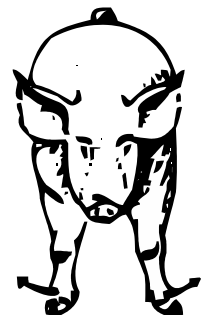
Kalveknea

Hjulbeint

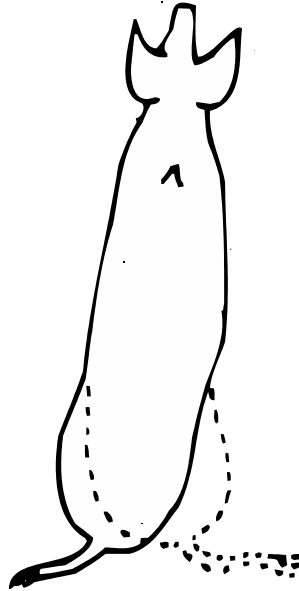
Skjeve koder, trangbeint

"Fransk" beinstilling

Bevegelsene

Samtidig med at vi vurderer helhetsinntrykket av grisen, bør vi se dyret i bevegelse. Bevegelsene skal være lette og mest mulig rett fram.

Helhetsinntrykket (som livdyr)

Ved vurdering av helhetsinntrykket tar en i tillegg til kroppsproporsjonene særlig omsyn til om kvaliteten av bein, jur og spener er slik at dyret er skikka til å settes inn i avlen. Veike bein, dårlig beinstilling, små innerklauver osv. resulterer ofte i at purkene ligger i hjel mange smågriser og at purkene går ut i ung alder.

DØMMESKJEMA FOR EKSTERIØRBEDØMMING AV GRIS

Tevler: _____

Junior

Nummer

Navn

Lokallag

Fylke

Senior

Dyrets navn og nummer: _____

Navn og nummer: _____

	Maks poeng	Deltakerpoeng	Dommerpoeng	Forskjell	Vektpoeng	Feilpoeng	Merknader	Deltakerpoeng	Dommerpoeng	Forskjell	Vektpoeng	Feilpoeng	Merknader
Frampart (hode, hals og bog)	5				1						1		
Midtparti (rygg, lende og side)	5				2						2		
Bakpart (kryss og skinker)	5				2						2		
Jur og spener	5				3						3		
Bein, beinstilling og bevegelse	5				3						3		
Helhetsinntrykk (som livdyr)	10				3						3		
					Sum						Sum		

Forskjell x Vektpoeng = Feilpoeng
Eksempel: 1 x 3 = 3

Dommerens poengsum 100

$$\frac{\text{Sum feilpoeng}}{\text{Antall dyr}} = \frac{\quad}{\quad} = \quad$$

_____ Dommersignatur

Tevlerens poengsum = _____